

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) เกี่ยวกับการตอบสนองต่อการเจ็บป่วยของผู้ป่วยโรคเรื้อรัง และวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และสามารถพยากรณ์การตอบสนองต่อการเจ็บป่วยของผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ซึ่งมีขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและตัวอย่างประชากร

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่มีอายุระหว่าง 25 -55 ปี สถานภาพสมรสคู่ แพทย์วินิจฉัยครั้งแรกว่าเป็นโรคกล้ามเนื้อหัวใจตาย, ความดันโลหิตสูง และเบาหวาน อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งมีการติดต่อกันนานเกินกว่า 3 เดือน หรือ 90 วัน ที่มารับการตรวจรักษาในแผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลของรัฐ กรุงเทพมหานคร ใน 5 สังกัด คือ

- 1.1 สังกัดกระทรวงมหาดไทย มี 5 โรงพยาบาล
- 1.2 สังกัดกระทรวงกลาโหม มี 3 โรงพยาบาล
- 1.3 สังกัดกระทรวงสาธารณสุข มี 3 โรงพยาบาล
- 1.4 สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย มี 2 โรงพยาบาล
- 1.5 สังกัดสภาอากาศไทย มี 1 โรงพยาบาล

รวมทั้งหมด 14 โรงพยาบาล ตามสถิติปี 2533 มีผู้ป่วยทั้ง 3 โรค มารับการรักษาจำนวน 9,377 คน โดยเป็นผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจตาย 1,848 คน โรคความดันโลหิตสูง 3,310 คน และโรคเบาหวาน 4,219 คน (กระทรวงสาธารณสุข, กองสถิติสาธารณสุข, 2534)

2. ตัวอย่างประชากร เป็นผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ซึ่งรวมถึงโรคกล้ามเนื้อหัวใจตาย, ความดันโลหิตสูง และเบาหวาน จำนวน 210 คน

ตัวอย่างประชากร ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกตัวอย่างประชากรมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

ขั้นที่ 1 เลือกโรงพยาบาลจากแต่ละสังกัด โดยการจับสลากสังกัดละ 1 โรงพยาบาล เพื่อมาเป็นตัวแทนของสังกัด รวมแล้ว 5 โรงพยาบาล ได้แก่ โรงพยาบาลตำรวจ, โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า, โรงพยาบาลราชวิถี, โรงพยาบาลรามาริบัติ และโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

ขั้นที่ 2 ขนาดตัวอย่างประชากร เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้มีตัวแปรที่นำมาศึกษา 1๐ ตัวแปร และการวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัวแปร การถดถอยพหุคูณ ต้องใช้ขนาดตัวอย่างประชากรอย่างน้อย 2๐ เท่าของตัวแปร ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาตัวอย่างประชากรทั้งหมด 21๐ คน (Linderman, 198๐: 163) โดยแบ่งเป็นผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจตาย, ความดันโลหิตสูง และเบาหวาน จำนวนโรคละ 7๐ คน

ขั้นที่ 3 นำจำนวนตัวอย่างประชากรแต่ละโรคมาแบ่งเฉลี่ย 5 โรงพยาบาล ซึ่งจะได้จำนวนโรคละ 14 คน ในแต่ละโรงพยาบาล

ขั้นที่ 4 ไปที่แผนกผู้ป่วยนอกของแต่ละโรงพยาบาล สุ่มบัตรตรวจโรคของผู้ป่วยทั้ง 3 โรค ที่มารับการรักษาในแต่ละวัน คัดเลือกตามเกณฑ์ นำบัตรตรวจโรคมาเรียงลำดับเลือกสัมภาษณ์เฉพาะลำดับเลขคู่

ขั้นที่ 5 นำแบบสัมภาษณ์มาสัมภาษณ์ผู้ป่วยที่ได้รับการคัดเลือกในแต่ละโรงพยาบาล ทุกวันจนกระทั่งครบตามจำนวน 21๐ คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร วารสาร และงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อหากรอบแนวคิดเนื้อหาในเรื่องต่าง ๆ ที่จะนำมาสร้างแบบวัดแต่ละชุด

2. นำแนวคิดเนื้อหาเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้มากำหนดเป็นทฤษฎีเฉพาะในการวิจัยของตัวแปรแต่ละตัวที่จะศึกษาในครั้งนี้ มาสร้างแบบวัดที่มีลักษณะสอดคล้องตรงกับเกณฑ์ ของทฤษฎีเฉพาะนั้น ๆ

3. ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ 1 ชุด ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนบุคคล เกี่ยวกับ อายุ เพศ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการเจ็บป่วย แบบสัมภาษณ์ตอนนี้มีลักษณะเป็นการเติมข้อความลงในช่องว่าง

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตอบสนองต่อการเจ็บป่วยของผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ประกอบด้วย 5 ปัจจัย ดังนี้

2.1 การรับรู้เกี่ยวกับการเจ็บป่วย มีจำนวน 10 ข้อ

2.2 การรับรู้เกี่ยวกับปฏิกิริยาของครอบครัวต่อการเจ็บป่วย มีจำนวน 9 ข้อ

2.3 การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม มีจำนวน 8 ข้อ

2.4 การรับรู้เกี่ยวกับการบริการสุขภาพ มีจำนวน 7 ข้อ

2.5 ลักษณะอารมณ์และบุคลิกภาพของผู้ป่วย (สร้างขึ้นจากแนวคิดของ ฟอล์คแมน และ ลาซารัส (1978) มีจำนวน 10 ข้อ

แบบสัมภาษณ์ทั้ง 5 ปัจจัย จะมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 4 ช่วง คือ ระดับมาก ปานกลาง น้อย ไม่เห็นด้วย โดยกำหนดการให้คะแนนไว้ดังนี้

ข้อความที่มีความหมาย	ทางบวก	ทางลบ
เห็นด้วยมาก ให้	4 คะแนน	ให้ 1 คะแนน
เห็นด้วยปานกลาง ให้	3 คะแนน	ให้ 2 คะแนน
เห็นด้วยน้อย ให้	2 คะแนน	ให้ 3 คะแนน
ไม่เห็นด้วย ให้	1 คะแนน	ให้ 4 คะแนน

เกณฑ์การแปลผลปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตอบสนองต่อการเจ็บป่วยของผู้ป่วยโรคเรื้อรังในการวิจัยครั้งนี้ มีเกณฑ์การพิจารณาคะแนนโดยใช้เกณฑ์เฉลี่ย ดังนี้คือ

คะแนนเฉลี่ย	คะแนนดิบ	การแปลผล
3.00 - 4.00	132 - 176	มีการรับรู้เกี่ยวกับด้านนั้นสูง
2.00 - 2.99	88 - 131	มีการรับรู้เกี่ยวกับด้านนั้นปานกลาง
1.00 - 1.99	44 - 87	มีการรับรู้เกี่ยวกับด้านนั้นต่ำ

การรับรู้เกี่ยวกับการเจ็บป่วย เกี่ยวข้องกับปฏิกิริยาของครอบครัวต่อการเจ็บป่วย เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และเกี่ยวกับการบริการสุขภาพ นี้วัดได้จากการสัมภาษณ์ผู้ป่วย โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น คะแนนในแบบสัมภาษณ์สูง หมายถึง การที่ผู้ป่วยรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการเจ็บป่วย ปฏิกิริยาต่าง ๆ ของครอบครัวต่อการเจ็บป่วย สิ่งแวดล้อมรอบตัวผู้ป่วย และการบริการสุขภาพที่มีอยู่ อยู่เองถูกต้องตามหลักวิชาการ และเหมาะสม ซึ่งจะทำให้การตอบสนองต่อการเจ็บป่วยของผู้ป่วยโรคเรื้อรังเป็นไปในทางบวกหรือตอบสนองอย่างถูกต้องและเหมาะสม

ลักษณะอารมณ์และบุคลิกภาพของผู้ป่วยที่วัดได้จากการสัมภาษณ์ผู้ป่วย โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น คะแนนในแบบสัมภาษณ์สูง หมายถึง ผู้ป่วยโรคเรื้อรังนั้นมีลักษณะเฉพาะบุคคลที่เผชิญภาวะเครียดหรือภาวะวิกฤตแบบมุ่งแก้ไขปัญหา ซึ่งจะทำให้การตอบสนองต่อการเจ็บป่วยของผู้ป่วยโรคเรื้อรังเป็นไปในทางบวกหรือตอบสนองอย่างถูกต้องเหมาะสม

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์ การตอบสนองต่อการเจ็บป่วยของผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิดและแบบวัดของ ดีร์รอกเกติส (Derogatis, 1978) ซึ่งเป็นแบบวัด Psychosocial Adjustment to Illness Scales จะวัดการตอบสนองของผู้ป่วยที่ได้รับผลกระทบจากการเจ็บป่วย ประกอบด้วย พฤติกรรมการตอบสนองของผู้ป่วย 6 ด้าน ดังนี้

- 3.1 ด้านการประกอบอาชีพ มีจำนวน 6 ข้อ ตั้งแต่ข้อ 1 - 6
- 3.2 ด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม มีจำนวน 6 ข้อ ตั้งแต่ข้อ 7 - 12
- 3.3 ด้านสิ่งแวดล้อมในครอบครัว มีจำนวน 7 ข้อ ตั้งแต่ข้อ 13 - 19
- 3.4 ด้านความสัมพันธ์ในเครือญาติ มีจำนวน 5 ข้อ ตั้งแต่ข้อ 20 - 24
- 3.5 ด้านความสัมพันธ์ทางเพศ มีจำนวน 6 ข้อ ตั้งแต่ข้อ 25 - 30
- 3.6 ด้านจิตใจ มีจำนวน 7 ข้อ ตั้งแต่ข้อ 31 - 37

แบบสัมภาษณ์ทั้ง 6 ด้าน จะมีลักษณะเป็นแบบมีตัวเลือกให้ 4 ตัวเลือก แต่ละตัวเลือกมีคะแนนไม่ซ้ำกัน โดยกำหนดการให้คะแนนระหว่าง 1 - 4

เกณฑ์การแปลผลการตอบสนองต่อการเจ็บป่วยของผู้ป่วยโรคเรื้อรังในการวิจัยครั้งนี้ มีเกณฑ์การพิจารณาคะแนน โดยใช้เกณฑ์เฉลี่ย ดังนี้คือ

คะแนนเฉลี่ย	คะแนนดิบ	การแปลผล
1.00 - 1.99	37 - 73	ระดับคะแนนต่ำ มีการตอบสนองโดยปรับการกระทำ ความรู้สึก และความนึกคิดที่สัมพันธ์กับการดำรงชีวิตมากหรือไม่เหมาะสม
2.00 - 2.99	74 - 110	ระดับคะแนนปานกลาง มีการตอบสนองโดยปรับการกระทำ ความรู้สึก และความนึกคิดที่สัมพันธ์กับการดำรงชีวิตปานกลาง
3.00 - 4.00	111 - 148	ระดับคะแนนสูง มีการตอบสนองโดยปรับการกระทำ ความรู้สึก และความนึกคิดที่สัมพันธ์กับการดำรงชีวิตน้อย หรือเหมาะสม

การตอบสนองต่อการเจ็บป่วยของผู้ป่วยโรคเรื้อรังนี้วัดได้จากการสัมภาษณ์ผู้ป่วย โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น คะแนนในแบบสัมภาษณ์สูง หมายถึง ผู้ป่วยโรคเรื้อรังแสดงการตอบสนองต่อการเจ็บป่วยด้านต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม หรือไปในทางบวก เนื่องจากมีการตอบสนองโดยปรับการกระทำ ความรู้สึก และความนึกคิดที่สัมพันธ์กับการดำรงชีวิตน้อยหรือต่ำ

คุณภาพของเครื่องมือ

การหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยการหาความตรงตามเนื้อหา และความเที่ยงของเครื่องมือมีขั้นตอน ดังนี้

1. การหาความตรงตามเนื้อหา นำเครื่องมือทุกชุดที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาผู้ควบคุมการวิจัยตรวจแก้ไข เนื้อหาภาษา แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 10 ท่าน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการพยาบาลผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยอายุรกรรมจำนวน 2 ท่าน อาจารย์พยาบาลที่สอนการพยาบาลอายุรกรรม 6 ท่าน และอาจารย์ที่สอนการ

พยาบาลจิตเวช 2 ท่าน (ตั้งรายนามอยู่ในภาคผนวก) ตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา ความถูกต้องของการวัด และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ และนำมาปรับปรุงแก้ไขปัญหากับอาจารย์ที่ปรึกษา โดยถือเกณฑ์ร้อยละ 80 ของผู้ทรงคุณวุฒิยอมรับ และเห็นชอบด้วย

2. การหาความเที่ยง นำแบบวัดที่ปรับปรุงแล้วทุกชุดไปทดลองใช้กับผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อหัวใจตาย, ความดันโลหิตสูง และเบาหวาน ที่มีลักษณะเช่นเดียวกับประชากรที่ศึกษา จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงของแบบวัด (Reliability) โดยวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงด้วยการวัดความคงที่ภายในทุกชุด ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา ของ ครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) ผลการวิเคราะห์เป็นดังนี้

แบบสัมภาษณ์	ค่าความคงที่ภายในของแบบสัมภาษณ์
1. การรับรู้เกี่ยวกับการเจ็บป่วย	0.870
2. การรับรู้เกี่ยวกับปฏิกิริยาของครอบครัวต่อการเจ็บป่วย	0.910
3. การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม	0.813
4. การรับรู้เกี่ยวกับการบริการสุขภาพ	0.785
5. ลักษณะอารมณ์และบุคลิกภาพของผู้ป่วย	0.912
6. การตอบสนองต่อการเจ็บป่วยของผู้ป่วยโรคเรื้อรัง	
6.1 ด้านการประกอบอาชีพ	0.805
6.2 ด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม	0.904
6.3 ด้านสิ่งแวดล้อมในครอบครัว	0.754
6.4 ด้านความสัมพันธ์ในเครือญาติ	0.842
6.5 ด้านความสัมพันธ์ทางเพศ	0.923
6.6 ด้านจิตใจ	0.875

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัย กระทำโดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ซึ่งเป็นพยาบาลวิชาชีพ มีประสบการณ์ในการทำงานตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป ในการเตรียมผู้ช่วยวิจัย ผู้วิจัยจะอธิบายให้ทราบก่อนที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล ถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย การคัดเลือกตัวอย่างประชากร รายละเอียดของแบบสัมภาษณ์ วิธีการสัมภาษณ์ และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย แล้วจึงทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยมีขั้นตอน ดังนี้

1. นำหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลทั้ง 5 แห่ง ติดต่อขออนุญาตหัวหน้าพยาบาล หัวหน้าหน่วยและพยาบาลที่รับผิดชอบเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ รายละเอียดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวนและคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ
2. เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ได้ดำเนินการดังนี้
 - 2.1 กำหนดวันสัมภาษณ์ สัมภาษณ์ทุกวัน เวลา 9.00 - 12.00 น. หรือ บางวัน 13.00 - 16.00 น. ตั้งแต่ วันที่ 4 มกราคม 2536 ถึง วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2536 จนครบ 210 คน โดยเลือกผู้ป่วยที่มีลักษณะตรงตามเกณฑ์การเลือกตัวอย่างประชากรที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากผู้ป่วยที่กำหนดไว้ และชี้แจงวัตถุประสงค์และประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัยครั้งนี้
 - 2.2 เมื่อผู้ป่วยยินดีให้ความร่วมมือ ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยจึงทำการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ โดยใช้เวลาในการสัมภาษณ์คนละประมาณ 30 - 45 นาที
 - 2.3 เก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงพยาบาลทั้ง 5 แห่ง ใช้เวลาทั้งสิ้นประมาณ 5 สัปดาห์ ตั้งแต่ วันที่ 4 มกราคม 2536 ถึง วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2536 ได้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 210 คน
3. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล กำหนดรหัสของแบบสัมภาษณ์และรหัสของข้อมูลทั้งหมด แล้วนำมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรม SPSSx ที่ศูนย์คอมพิวเตอร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 210 คน มาวิเคราะห์ตามแผนระเบียบวิธีทางสถิติ ดังนี้

1. หาค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรพยากรณ์และตัวแปรเกณฑ์ ด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

2. เปรียบเทียบการตอบสนองต่อการเจ็บป่วยของผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่มีเพศต่างกันด้วยสถิติทดสอบ ที (t-test) และอายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการเจ็บป่วยที่แตกต่างกันด้วยสถิติทดสอบเอฟ (F-test) และเปรียบเทียบค่าคู่แตกต่างด้วยวิธีเชฟเฟ (Scheffe's method)

3. หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เกณฑ์กับตัวแปรพยากรณ์ และตัวแปรพยากรณ์กับตัวแปรพยากรณ์ โดยใช้สูตร สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) โดยใช้เกณฑ์เทียบระดับความสัมพันธ์ของค่าสัมประสิทธิ์ (r) ดังนี้ (ประคอง กรรณสูต, 2525)

ค่าระหว่าง + 0.70 - 1.00 มีความสัมพันธ์ในระดับสูง

ค่าระหว่าง + 0.30 - 0.69 มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง

ค่าระหว่าง + 0.00 - 0.29 มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ

4. หากกลุ่มตัวพยากรณ์ที่สามารถพยากรณ์การตอบสนองต่อการเจ็บป่วยของผู้ป่วยโรคเรื้อรัง โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรเป็นขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ดังนี้

4.1 หาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ระหว่างตัวพยากรณ์กับตัวแปรเกณฑ์

4.2 ทดสอบความมีนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่คำนวณได้

4.3 ใช้สถิติทดสอบ เอฟ (Overall F-test) เพื่อทดสอบดูว่าตัวพยากรณ์สามารถพยากรณ์ตัวแปรเกณฑ์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่

4.4 ใช้สถิติทดสอบที (t-test) เพื่อทดสอบว่าค่า b ของตัวพยากรณ์แต่ละตัวจะส่งผลต่อตัวแปรเกณฑ์หรือไม่

4.5 สร้างสมการพยากรณ์ การตอบสนองต่อการเจ็บป่วยของผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ทั้งในรูปคะแนนดิบ และคะแนนมาตรฐาน

การดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้โปรแกรม SPSSx (Statistical Package For the Social Science)